

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

P.B. Grandjean.

Arvefæsteforhold
på de
Plessenske
Fideikommisgodser.
1907.

ARVEFÆSTEFORHOLD
PAA DE
PLESSENSKE FIDEIKOMMISGODSER

I SLUTNINGEN AF DET 18. AARHUNDREDE

VED

POUL BREDO GRANDJEAN

SÆRTRYK AF «FRA ARKIV OG MUSEUM». III.

KØBENHAVN
GRÆBES BOGTRYKKERI
1907

Ved Testamente af 18. Febr. 1757 fik Overkammerherre, forhenværende Medlem af Statsraadet Carl Adolph von Plessen¹, særlig kendt ved sin Virksomhed hos Prins Carl og Prinsesse Sophie Hedevig og sin Stilling som Kurator ved Vemmetofte Kloster, for sin Broder Geheimeraad Christian Ludvig von Plessens Afkom af sine udstrakte sjællandske Ejendomme oprettet de saakaldte plessenske Fideikommisgodser. — Da Chr. Lud. von Plessens yngste Søn General og Kammerherre Frederik Christian von Plessen, som 1783 døde barnløs, i Aaret 1763 overdrog sin Part til den ældre Broder, den i 1749 afdøde Overceremonimester Mogens Scheel von Plessens 3 Sønner, blev Godserne fordelt paa følgende Maade:

Den ældste Broder, Geheimeraad og Amtmand Christian Ludvig Scheel von Plessen tilfaldt Saltø og Harrested, Kammerherre Christian Frederik von Plessen fik Førslev,

---

¹ Jvfr. Brasch: Vemmetoftes Historie, Biogr. Lex. og Krogh's «Den højere danske Adel» og «Dansk Adelscaender».

Fodbygaard og Fuglebjerg, den yngste Broder, Kammerherre Carl Adolph von Plessens Lod blev Gunderslevholm, Kastrup og det saakaldte «nye Gods».

Ved Forpagtningskontrakt af 24. Maj 1773 bortforpagtede Kammerherre Chr. Fr. von Plessen Fuglebjerggaard med underliggende Bøndergods, af Hartkorn 15 $\frac{1}{2}$ Td. 3 Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. samt 11 Td. 4 Skp. Skovskyld, Kirker og videre paa Livstid til Ludvig Johan Grandjean.

Foruden at bestride de Godset paalagte Byrder maatte Forpagteren betale i aarlig Afgift 450 Rdlr. Herfra fradroges dog 1778 et Beløb af 200 Rdlr., som Overceremonimesterinde Elisabeth Christine von Plessen, født von Thienen, tilstod Grandjean i aarlig Pension, efterat han Aaret forud havde fratraadt Forvalterskabet saavel ved Gunderslevholm, Kastrup og det ny Gods som ved Førlev og Fodby Godser. Ved denne Lejlighed fik han endvidere udbetalt 500 Rdl. en Gang for alle.

I Aaret 1789 indgik de to yngre Brødre von Plessen en Forening, hvorved Chr. Fr. overdrog Førlev, Fodby og Fuglebjerggaard til Carl Adolph. Imidlertid fandt denne, efter at have modtaget sidstnævnte Godser, at nævnte Forpagtningskontrakt var en Hindring for det Ønske han nærede: at se Bønderne paa Fuglebjerg Gods befriede for Hoveriet. Dette var nemlig en af Forpagterens Rettigheder og da Kontrakten var indgaaet paa Forpagterens Levetid, kunde det altsaa vare mange Aar, inden dette Ønske blev opfyldt.

Kammerherre Carl Adolph von Plessen udstedte derfor 8. Sept. 1794 et Arvefæsteskode til Kammeraad Ludvig Johan Grandjean paa «Fuglebjerggaard med alle Bygninger og tilhørende, der er bestaaende af frie Hoved Gaards Taxt Ager og Eng 18 Td. 5 Skp. 2 Alb. og Skovskyld 2 Td. 2 Fdk. 2 Alb. tilligemed Eiendoms Kirker og Kirke-tiende Hartkorn 42 Td. 1 Skp. for Fugleberg, Tiustrup og Haldagerlille Sogner.»

Til Hjælp til Gaardens Drift skulde Arvefæsteren være berettiget til at nyde 1 Dag om Ugen (52 om Aaret) af 12 af Godsets 36 Husmænd, idet Godsejeren hvert Aar skulde bestemme hvilke Husmænd, der skulde forrette dette Arbejde. Skatter og Reparationer af Kirkerne og Gaardens Bygninger paahvilede Arvefæsteren.

Paa Grund af Kammerraad Grandjeans Udgifter og Forbedringer paa Fuglebjerggaard i hans Forpagtertid skulde han, da han afstod fra de Fordele, han kunde vente at høste efter sin Forpagtningskontrakt, ingen aarlig Arvefæsteafgift svare, det samme galdt for hans Hustru. Efter Ægtefællernes Død betales derimod en aarlig Afgift af 400 Rdlr. af de efterfølgende Arvefæstere. I Indfæstning skulde Grandjean erlægge 1000 Rdlr. og hver ny Arvefæster, Enker efter Loven alene undtagne, en Rekognition paa 300 Rdlr. Jus vocandi, Jagtret og andre Herligheder skulde dog stedse tilhøre Ejerne. Paa dette Arvefæsteskøde søger Carl Adolph von Plessen 27. Sept. kgl. Konfirmation. Ansøgningen understøttedes af en Anbefaling af Broderen Chr. Fr. von Plessen, hvis Søn efter Farbroderens Død var Arving til dennes Godser.

Den ældste Broder derimod, Geheimeraad Scheel Plessen, tog kraftig til Genmæle mod Arvefæstet, skønt han selv kort Tid iforvejen havde ladet holde Auktion over Harresteds Hovedgaardsmarker til Arvefæste, dog uden at antage noget Bud, og endvidere havde givet sine Bønder paa Fusingø og Selsø Arvefæste.

I en Skrivelse, dat. Lindholm 8. Nov., angriber Scheel Plessen sin Broders Ansøgning, da han mener, at Arvefæstet vil forringe Fideikommisset med 600 Rdlr. aarlig for de efterkommende Besiddere. Han finder det især betænkeligt at give Arvefæste paa 3 Kirketiender, da Bønderne derved er udelukkede fra en Gang at faa Kirketienden in natura ophævet. Hvad Broderen Carl Adolphs Hensigter med Hoveriets Ophævelse angaar, meddeler Geheimeraad,

at denne kort iforvejen har bortforpagtet Gunderslevholm og Førslev med «temmelig stærkt Hoveri». Scheel Plessen beder derfor om, at den ønskede Konfirmation ikke maa gives Broderen.

Denne Erklæring imødegaar Carl Adolph von Plessen i en Skrivelse af 20. Dec. Han paaviser, at Scheel Plessen kun har kunnet udregne den omtalte Nedgang i Fideikommissets Indtægter ved at ansætte Arvefæsterens Indtægter til mere, end de beløber sig. Mod Beskyldningerne for stærkt Hoveri paa Gunderslevholm og Førslev tager Carl Adolph von Plessen stærkt til Genmæle. Han udtaler, at Broderen neppe kender disse Forpagtningskontrakter, ved hvilke Bøndernes Hoveri er meget formindsket. «De pløje nu kuns 4 Dage, de forrette ingen Tærskning foruden andre Lettelser.» Han meddeler endvidere, at han har udkøbt den forrige Forpagter paa Førslev for 3000 Rdlr., da han skønnede, at Bønderne paa dette Gods var for stærkt belastede med Hoveri.

Skønt han, inden han gentager sin Anmodning om Konfirmation, yderligere anfører, at Scheel Plessen har gjort en Gæld paa 18,000 Rdlr. paa Harrested, hvilket maa være meget mere «fornærmeligt» for Efterkommerne, finder Kancelliet dog ikke, at han tilstrækkelig har gendrevet Scheel Plessens Erklæring. 27. Marts 1795 afslaaes Konfirmationen.

Under 12. April 1795 udsteder Kammerherre Carl Adolph von Plessen et nyt Arvefæstesköde til Kammerraad Grandjean.

Gaarden overdrages Grandjean uden nogen Slags Hoveri eller Hjælp af Godsets Bønder eller Husmænd. Saalænge Arvefæsteren eller hans Hustru lever, skal disse nyde Tienden af de 3 Kirker, som derefter skal være Arvefæsterne aldeles uvedkommende. Kommende Arvefæstere skal betale 300 Rdlr. d. K. i aarlig Afgift, saalænge Grandjean og Hustru lever betales ingen Afgift. Efter

Skødets Konfirmation skal Grandjean betale 500 Rdlr. d. K., fremtidige Arvefæstere en Rekognition paa 100 Rdlr. Ved Skødet overdrages tillige det saakaldte «Palmevænge» paa ca. en Snes Tønder Land, Jagtretten undtagen, til Arvefæsterne uden nogen Indskrænkning. Ved det første Skøde skulde disse kun have Ret over Underskoven.

Om Konfirmation herpaa indsender Carl Adolph von Plessen følgende, her in ekstenso gengivne, Ansøgning dateret Gunderslevholm 14. April 1795.

Til Kongen!

Under 27de Septbr: f: A: ansøgte jeg allerunderdanigst Deres Kongelige Mayestedts allernaadigste Confirmation paa et medfulgt, af mig til Kammerraad Grandjean udstædt Arvefæsteskiøde, dateret 8 s: M:, paa Hovedgaarden Fugleberggaard, med underliggende frie Jorder med videre.

Ikke uden Overlæg vovede jeg dette Foretagende i den fulde Overbeviisning, at min Hensigt var ulastelig, at den efter værende Omstændigheder var billig, at den var til Bondestandens sande Gavn og Ophielpning, at den tillige var til Fordeel og Betyggelse for Eierne eller Fideicommisbesidderne af de plessiske Godser i allekommende Tiider, og at den derhos nøye stemte overens med Deres Mayestets milde vise og velgiørende Anordninger til Landalmuens Gavn og Lettelse.

Imidlertid fandt min Broder Geheimeraad Scheel Plessen for godt at gjøre Indvendinger imod Arvefæstet, og uagtet jeg troede at have tilstrækkelig viist Ugrunden i disse Indvendinger, har jeg dog formodentlig same at takke for, at det søgte er afslaaet, hvorom jeg nyelig er bleven underrettet, og det er ikke en liden Ubehagelighed, at see det Maal forfeilet, jeg sigtede til, og, som jeg holdt mig forvisset om, var til manges Gavn og ingens Fornermelse.

Det maatte allernaadigst tillades mig her at anføre nogle visse, sande og beviislige Omstændigheder, som i adskillige Henseender give Oplysning Fugleberggaard og Gods betreffende.

Da denne Gaard med meere, efter salig Oberkammerherre Pless, tilfaldt min Broder Kammerherre Christian Friderich von Plessen, var Godset i en saare slet Tilstand. — Hoveriet

kunde Bønderne ei engang alle tilbørlig bestride. Sielden indkom noget af Jordebogens Indtægter, For en Deel af de Kongelige Skatter maatte Hosbonden gjøre Udlæg, Restancerne paa Godset voxede aarlig, og vare opløbne til nogle Tuusinde Rigsdaler, uagtet ved Dødsfald og andre Leyligheder ofte betydelige Summer deraf vare eftergivne. Bøndernes Bygninger og Besætninger heel slet, Hovedgaardens Bygninger saa forfaldne, at min Broder havde resolveret, ja begyndt paa, at nedlægge og nedbryde dem: Dens frie Jorder laae i Fællig med Bøndernes ufrie Jorder, Ager og Engskifter imellem hinanden i alle Markerne. Forpagtnings Afgiften af Gaard og Jorderne beløb sig meget sielden til 500 Rdlr. med fuldt Hoverie, aldrig høyere men ofte ringere, og i de sidste 2 Aar, den for min Broders Regning var forpagtet, svartes ikkun 300rd med lige Hoverie.

Kammerraad Grandjean, som da værende Forvalter ved Førsløv, fraraadede min Broder at vedblive Gaardens paabegyndte Nedrivelse; og endelig efter Beraadslagninger, bleve de indbyrdes forenede om, at min Broder overdrog Kammerraaden Gaard og Gods med Hoverie, Landgilde, Fæsterettigheder, Kirketiender og videre i Forpagtning paa sidstes Livstid, saaledes at min Broder blev befriet for alle navnlige Byrder og Udgifter, og tilstaaet en bestemt aarlig Afgift i Penge, hvorom Forpagtningens Kontrakt i Aaret 1773 mellem dem blev oprettet, og hvorved denne Grundregel blev iagttaget, at Kammerraaden indgik at svare saameget aarlig i Forpagtning, som man udfandt at Hosbonden noget nær i et af de lykkeligste Aar, af det heele bortforpagtede, havde forhen haft i Behold, og hvorved han da tillige fik denne Forpagtnings Afgift sikkert imod alle Uhæld og alle mødende Tilfælde. Hvad her er anført er fuldkommen rigtig, og med Skriverstuens Papirer og Protocoller, samt Bøndernes Qvitteringsbøger uimodsigelig kan gotgjøres. —

Forpagteren Kammerraad Grandjean, var nu efter sin Forpagtningskontrakt, nesten fuldkommen sadt i Eierens Sted. Han maatte, jeg tilstaaer det, endog blot for eget Vel vise sig opmærksom i at faae Bygningerne paa Hovedgaarden istandsatte, dens Jorder forbedrede, Bøndergodset ophiulpen, og fordeelagtigere Indretninger i det heele. Men det er lige saa sandt, at han har anvendt store Bekostninger, som kunde været sparet, naar blot Egennytte havde været hands Drivefiær. — Han har opofret betydelige Kapitaler til Gaardens

og Godsets Forbedring, som hand aldrig kunde vente for sig og sine at høste Frugterne af. Han har sadt det forfaldne ved Gaardens Bygninger og Haugen i god Stand, og saaledes stedse holdt det vedlige og forbedret. Han har bekostet Opmaaling og Hovedgaards Jordernes lovlige Udskiftning af det forhen iværende skadelige Fælledskab, hvorved de beqvem ved Gaarden ere samlede; og skøndt dette forvoldte, at den største deel deraf blev Udmarks og slette Jorder, har han dog med Flid og Bekostninger gjort dem nyttige, brugbare og gode. Han har sadt en betydelig deel gode Steengierder, plantet levende gierder, forbedret Veie, rensset, ryddet og opdyrket magere og forhen udyrkede Jorder, udgravet skadeligt Vand, og saaledes i mange Stykker udvidet og forbedret Gaardens Avl. Han har endelig bekostet paa heele Godset alle Bøndernes Jorder opmaalte, og ladet dem Mand for Mand af Fælledskab udskifte, udflyttet saa mange Gaarde som fornøden giordes til beqvem Beliggende for hver Bonde i sin Jordlod, og foruden de Udflyttede Bøndergaarde ladet opbygge 12 nye Huuse paa Godset, samt faaet henlagt til ethvert af heele Godsets Huuse nogle visse Tønder Land. Det, som kroner Værket, er, at han under alt dette har haft Bøndernes Ophielpning for Øynene, og efter Haanden faaet Deres Tilstand saaledes forbedret, at de nu nesten kunne svare, hvad de bør og ønske kun, at de paa taalelige Vilkaar kunde blive Arvefæstere og for Hoverie befriede, hvortil jeg inderlig har ønsket at kunde være dem behielpelig til deres desto større Lyksaligheds Befordring.

Ingen, som nøye kiender Tingene, vil finde utroeligt, at Kammerraad Grandjean under sin Forpagtning har maaske anvendt en halv Snees Tusinde Rigsdaler eller meere paa Forbedringer ved Fugleberggaard og Gods, som kunde været sparede, naar hand blot havde seet paa egen Sikkerhed og Fordeel uden at ambitionere den fortiente Roes at have været nyttig for Efterkommere og især for dem, hvis Gods han havde forpagtet. Intet var da og billigere, end at hand efter Forpagtningskontrakten nød Fordelen i Roe af den Flid og de Penge, Han har anvendt, saa længe hands Levetiid endnu varer, og at han burde nyde Erstatning for de af disse Fordeele, som hand til almindelig Gavn lod sig overtale til at opofre, og saalænge hand ikke vilde give slip paa Hoveriet og andre Revenüer af Godset, maatte Bøndernes Frigørelse standse. Jeg hafde dette for Øyne i min Plan med Arvefæste

paa Hovedgaarden, men ingenlunde glemte jeg min Families eller efterkommende Fidekommisbesidderes Sikkerhed og Fordeel, og jeg tør tilstaae, at Grandjean viiste Føyelighed til min Hensigts Opnaaelse med Hoveriets Afskaffelse.

Da jeg desuagtet imod min allerunderdanigste Forventning ikke reüsserede, opgav jeg dog ikke Haabet aldeeles. Jeg indlod mig paa nye i Underhandling med Kammerraad Grandjean, og har endelig ved at opofre noget ikke ubetydeligt af egne Fordeele med Ham troffen Forening, saaledes som af vedfølgende Arvefæsteskiøde allernaadigst maatte erfares. — Det er mig ikke mueligt at indsee, hvad grundet Indvending der kand gjøres imod dette Arvefæste; I Loven har det Medhold. Mod Erectionen kan det ikke være stridigt, da deres Mayestet endog i Aaret 1790, allernaadigst har bevilget min Broder Geheime Raad Scheel Plessen under lige Omstændigheder en saadan Indretning ved den langt større Harrested Hovedgaard, og det samme ved publiqve Godser Almindelig skeer. Intet Servitus paalægges Fidekommis Godserne. Ingen Fugleberg Hovedgaard vedhængende Byrder er Hosbonden paalagt at bære, ey heller Tiender og herskabelige Rettigheder overlades Arvefæsteren. — At Fugleberggaard skulde i Tiden behøves til Boepæl for Hosbonderne, kand ingenlunde supones, naar man veed, at den er den mindste og ringeste iblandt de øvrige plessiske, med anselige Bygninger forsynede Hovedgaarde. — Betragtes nu endvidere Sikkerheden som Husbonderne eller Fidekommis Besidderne i alle kommende Tider erholde for deres Reventüer af Fugleberg, tillige med den saare betydelige Forøgelse i disse Reventüer imod forrige Tider, og man derhos har følelse af, at frie og lykkeliggjøre et Gods Almue, saa kan man ikke uden Bekymring see sig forhindret i saadanne nyttige Hensigters Opnaaelse. — Det maatte tillades mig her allerunderdanigst at gjøre en Sammenligning imellem de forhen hafte Reventüer af Fugleberggaard og Gods med Underliggende og dem, som nu deraf med meere Tryghed og Vished kan have. — Jeg har forhen viist, at førend Grandjean forpagtede, vare Hosbondens beholdne Reventüer heel ubetydelige, og i det bedste og lykkeligste Aar, under Godsets idelige Foringelse, ikke engang opløb til de 450rd, Grandjean har svaret i Forpagtning; Men antages end, at man har haft saa megen aarlig Indtægt beholden, saa bliver samme efter Arvefæstningen derimod følgende:

Den aarlige Afgift af Hovedgaarden	300 Rd. ^r
Recognitionen ved nye Arvefæsteres Tiltrædelse kan, beregnet aarlig, godt anslaaes til	10 »
Kirketienderne har min Broder Geheime Raad Scheel Plessen selv beregnet af Fugleberg, Tiustrup og Lillehallager Sogner til	265 »
Hoverie og Landegildepengene af Bøndergodset be- løber sig efter Hartkornet til circa	790 »
Recognitionen ved nye Arvefæstere vil jeg kuns be- regne aarlig til	15 »
Efter de af Grandjean gjorde Forbedringer og op- bygte nye Huuse beløber nu Huusafgifterne paa Godset anslaaet i Penge efter Jordebogen sig til	200 »
Huusmænds Indfæstninger anslaaes aarlig til	10 »
Den aarlige Udviisning af Brænde og Tørv til Godset, som efter Arvefæstningen henfalder, kan som allermindst anslaaes for	60 »

Tilsammen aarlig 1650 Rd.^r

Jeg veed ikke, hvad grundet mod denne Beregning skulle kunde indvendes. — Men blive da Hosbondernes eller Fidekommiseiernes aarlige Revenür for Fremtiden til nesten det fire dobbelte forøgede, mod hvad de hidtil have været, Ere de derhos bleven vissere og kand hæves roligere. Bør mange Familiers Frihed og Lykkeliggjørelse i alle kommende Tider ikke [!] være en ligegyldig Sag, Skulle det da kunne nægtes, at det var en sand Lykke for den plessiske Familie, om alle dens Godser, i Forhold til deres Hartkorn og Størrelse, vare indrettede efter saa fordeelagtig en Plan, som min med Fugleberg? Hvorledes jeg er sindet og paa hvilke billige Vilkaar jeg forbinder mig til at give dette Godsdes Bønder Arvefæste, det ville Deres Mayestett af hoslagde Conditioner allernaadigst erfare. Intet ønsker og attraaer jeg meere, end at jeg paa alle de Fidekommisgodser, jeg nu eier og har i Besiddelse, kunde faae lige eller lignende Indretninger efter hvert Godsdes Beskaffenhed. Jeg har og, uagtet Scheel Plessens opkastede Tvivlsmaal og Insinuationer, begyndt dermed paa Fodbye Gods og paa det nye Gods, skjønt Fornuften byder mig, at bruge Forsigtighed ved at tage min Evne i Betragtning, og jeg finder her ikke Veien banet og Vanskelighederne hævede

saaleedes, som det finder Sted paa Fugleberg Gods. — Men iblandt alle Geheime Raad Scheel Plessens giorte Anmerkninger har ingen været mig meere uventet end det foregivende sigtende til at gjøre mine velgiørende Hensigter til Bondestandens Ophjelpning mistænkelige, at jeg nyelig til dens meere Betyngelse skal have gjort Forpagtningens Kontracter. Dog saa emfindelig og ufortient denne Insinuation har været, saa klart kan Kontracterne vise dens Ugrund og hvad jeg har opofret for dog noget at faae Hoveriet lettet. Ikke formaaer jeg at indsee, at det efter Loven kunde staae i mine Successors Magt at kuldkaste mit Arvefæsteskiøde til Kammerraad Grandjean og Efterkommere, men at han dog herom vil have fuldkommen Sikkerhed, deri kan hand ikke fortenkes. Jeg vover da paa Grund af det berørte endnu herved allerunderdanigst at bede om Deres Kongelige Mayestetts Allernaadigste Confirmation paa mit til Kammerraad Grandjean udstedte, og herved følgende *Arvefæsteskiøde* paa Fugleberggaard med frie Hovedgaardstaxt og Jorder. Saa vist jeg holder mig overbeviist at dette er for mange gavnligt, men ikke lovstridigt eller til nogens Fornermelse, saa vist haaber jeg heri at finde allernaadigst Bønhøring; men skulle dog imod al Forventning dette Haab feile, saa tillad Allernaadigste Kongel at jeg i dette Fald allerunderdanigst beder om Bevilling og Tilladelse at optage en Kapital til Laans af 12000^r paa Fugleberggaard og Gods med Tiender og Underliggende paa Vilkaar, at jeg foruden Renterne efter 15 Aars Forløb aarlig afdrager 500^r paa Kapitalen. Dette Laan skulle da anvendes til at udkøbe Kammerraad Grandjean af sin havende Forpagtning, med nogen Erstatning for hands store anvendte Bekostninger, alt til den Ende, at jeg kunde bekomme Raadighed over Godset, uden gandske at være bunden, og hindret i at fremme noget nyttigt uden Henstand.

Allerunderdanigst.

C. A. v. Plessen.

I en Skrivelse dat. Kjøbenhavn 19. Mai gaar Geheimeraad Scheel Plessen igen til Angreb mod Broderen, idet han finder Konditionerne for dette Arvefæsteskiøde nogenledes ens med det forrige Skødes. Ved yderligere at undersøge Forskellen skriver han: «finder jeg dette meere,

at et Stykke Jord, Palme Vænget kaldet, som med den skønneste Skov, der findes paa de Plessiske Fidei Commis Godser, er bevoxet, er overdraget med.»

Han finder endvidere, at Broderen Carl Adolph ikke bør bevilges et Laan paa 12,000 Rdlr., idet denne ikke kan betegnes som en god Husholder over Godserne, naar man betænker, at denne har solgt 16,000 Ege à 10 Rdlr. til afdøde Agent Bodenhoff og yderligere til samme Mand 7000 Favne Bøgebrænde, i Karrebæks Torp og Gumperup Skove, som ansattes til 3 Rdlr. Favnen og saaledes i en Tid af 8 à 9 Aar tjent ca. 180,000 Rdlr.

Efter at Geheimeraad Scheel Plessen tilsidst henholder sig til sin forrige Erklæring, indstiller Kancelliet 9 Juni 1795 til Kongen, at Konfirmationen bør nægtes, hvilken Indstilling tages til Følge.

Uden at anfægtes af de to Afslag udsteder Kammerherre von Plessen et tredje Arvefæsteskode til Kammerraad Grandjean dat. Gunderslevholm 3. Octbr. 1795 paa «Fugleberggaard med alle dens Bygninger, Gaards Rum, Hauge med dertil nu nyeligen indhegnede liden Øde Plads og Hans Jensens Gaards og Hauge Plads, Vænger, Indelukker, Marker, Ager, Eng, UnderSkov, Krat, Giærsel, Kiær og Moser.» De tre Kirketiender omtales aldeles ikke i Skødet. Arvefæsteren udreder alle værende eller kommende Skatter, de personlige Skatter og den befalede Rytterhest. Gaarden modtages uden Besætning eller Inventarium. Arvefæsterrettighederne maa afhændes, sælges eller bortskødes. Efter Landinspektør Seips Beregning i 1775 hører der ca. 180 Td. Land til Gaarden. Grandjean betaler 500 Rdlr. ved Arvefæstets Tiltrædelse. Arvefæsteafgiften sættes til 360 Rdlr. aarlig, Grandjean og efter ham hans Hustru, hvis hun forbliver Enke, betaler ingen Afgift, med mindre at Kammerherrene Carl Adolph og Chr. Fr. von Plessen begge dø, i saa Fald tager denne straks sin Begyndelse.

Ny Arvefæstere, disses Enker undtagne, betaler en Rekognition paa 100 Rdlr.

Denne Gang giver Scheel Plessen i en Skrivelse af 25. Sept. sit Samtykke, efter at enkelte mindre Poster i et Udkast til Skødet er udeladt i dette. Sagen forelægges 13. Octbr. Kongen, som 16. s. M. resolverer, at den ønskede Konfirmation bevilges¹.

22. Dec. 1795 udstedte Kammerherre Carl Adolph von Plessen et Arvefæsteskode til Kammerraad Ludvig Joh. Grandjean paa Kastrupgaard med en Del af dens Jorder. Gaarden bestod af 3 Længer indrettede til Stalde o. l., Vaaningshus eller Lade fandtes ikke. Desuden medregnedes den foran Gaarden liggende «Gade», Have og 2 Huse. I Skødet var af Jord indbefattet 3 til Kastrupgaard hørende Marker: Vester-, Iskælder- og Kulmosemarken, Jorderne staa for Hartkorn Ager og Eng 14 Td. 1. Fdk. 1 Alb. og Skovskyld 6 Td. 1 Skp. Ved Bev. af 7 Febr. 1731 var Jorderne fri Hovedgaardstaxt. Arvefæsteren skulde have Raadighed over Underskoven. Efter Landinspektør C. Ehlers Opmaaling var Vestermarken paa $36^{6/14}$ Td. Land, Iskældermarken paa $67^{4/14}$ Td. Land og Kulmosemarken paa $48^{8/14}$ Td. Land, ialt $152^{4/14}$ Td., som udgør $76^{2/14}$ Td. Land boniteret Jord. Intet Hoveri hørte til Gaarden. Foruden at udrede værende og kommende Skatter skulde Arvefæsteren stille de 2 Rytterheste, udrede en aarlig Afgift paa 300 Rdlr. og betale en Indfæstning af 300 Rdlr. Ny Arvefæstere, Enker undtagne, skulde betale en Rekognition paa 100 Rdlr. Arvefæstet skulde tage sin Begyndelse 1. Mai 1796. Ligesom anført i Skødet paa Fuglebjerggaard skulde det være Arvefæsteren tilladt at forbedre, forandre, pantsætte, sælge, afhænde eller bortskøde Ejendommen.

Paa dette Skøde søger Kammerraad Grandjean 5. Febr.

¹ Indlæg til Sjællandske Registre 1795 Nr. 995.

1796 om kgl. Konfirmation «for saa hastig som mueligt at lægge Haand paa det meget Arbejde, der er at gjøre ved de mig af Hr. Kammerherre Carl Adolph von Plessen i Arvefæste overdragne og hidtil aldeles udyrkede Castrup Gaards Hovmarker.» Da Kammerherre von Plessens Brødre gav Ansøgningen deres Anbefaling, Geheimeraad Scheel von Plessen dog først, efter at Afgiften var sat til 2 Rdlr. aarlig pr. Td. Land, hvorved Summen blev forhøjet til ca. 304 Rdlr., og Rentekammerets Betænkning angaaende enkelte Punkter var indhentet, blev Skødet kgl. konfirmeret 18. Marts 1796. Samme Dag — 22. Dec. 1795 — som Kammerherre von Plessen giver Grandjean Arvefæsteskode paa Kastrupgaard, udsteder han yderligere et Arvefæsteskode til Grandjean paa en Bondegaard af Fuglebjerg Gods og By med Jord af Hartkorn Ager og Eng 7 Td. 3 Skp. 2 Fdk. samt Skovskyld 5 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., Jordens Areal er 59 Td. 5 Skp. Land. Den aarlige Afgift sættes til 6 Rdlr. pr. Td. Ager og Engs Hartkorn og i Stedet for Hoveri, Landgilde og Smaaredsel 3 Rdlr. pr. Td. Skovskyld. Indfæstningspengene er 150 Rdlr. Arvefæsteren skal betale de aarlige Skatter 76 Rdlr. 4 fl 3 sk og i Afgift til Herskabet altsaa 46 Rdlr. 2 fl $13\frac{1}{2}$ sk , ialt 123 Rdlr. 1 fl $\frac{1}{2}$ sk . Fideikommissbesidderen skal have Jagtretten, Sigt og Sagefald og Birkeretten, Skifteretten efter de paa Lodden boende Familier skal derimod overdrages Arvefæsteren, som har Ret til at pantsætte eller bortskøde, udflytte eller aldeles nedlægge Gaarden, ligesom han kan bygge Huse paa Grunden.

Under 15. Mai 1797 erholder Grandjean af von Plessen endvidere Arvefæsteskode paa $16\frac{3}{14}$ Td. Land geometrisk Maal, der i 1795 blev ansat for Hartkorn 1 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., beliggende tæt op til Kastrupgaard, hvilket Stykke Jord kaldes Enghaven eller «den forreste indhegnede Del af Dyrehaven». Den aarlige Arvefæsteafgift ansættes til 2 Rdlr. pr. Td. Land, Indfæstningen

til 150 Rdlr. og de kommende Arvefæsteres Rekognition til 16 Rdlr. Ligesom i de foregaaende Skøder erlægges de kgl. Skatter af Arvefæsteren. Kammerraad Grandjean anfører i sin Ansøgning om Konfirmation, at han har ind-delt ovennævnte Bondegaards Jorder under Fuglebjerggaard i 11 Husmandslodder, paa hvilke han har bygget ny Huse og «etableret» 11 Familier. Han bemærker endvidere, at den aarlige Afgift er større, end den nogen af Bønderne der i Byen svarer.

Begge de 2 sidstnævnte Skøder faar derefter 4. Octbr. 1797 kgl. Konfirmation.

Kammerraad Grandjean faar yderligere 22. Dec. 1795 Arvefæsteskode paa 1) de 2 saakaldte Hekkenfeldts Huse i Tjustруп Sogn, 2) «Hammers Møllehus» og tilliggende Jorder i Tjustруп Sogn, bestaaende af Ager og Engs Hartkorn 2 Td. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., Skovskyld 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. og Mølleskyld 3 Td. 4 Skp. og 3) 2de øde Pladser i Fuglebjerg By.

Ved Købekontrakt af 3. Nov. 1795 sælger Kammerherre Carl Adolph von Plessen Overskoven i Palmevænget til Grandjean for 3500 Rdlr. d. K. og ved Købekontrakt af 22. Dec. 1795 Overskoven paa Kastrupgaards Marker og paa Hammers Møllehus Marker for en Købesum af 5000 Rdlr.

Efter med saa stort Besvær at have faaet alle disse Ejendomme i Besiddelse skulde man tro, at Kammerraad Grandjean havde søgt at bevare dem for sine Børn, men ikke desto mindre «sælger, skøder og afhænder» han alle de her nævnte arvefæstede Ejendomme og den købte Overskov den 11. Juni 1798 til Hr. Peder Rützwow for en Købesum af 29,900 Rdl. og en aarlig Afgift af 360 Rdlr.

De i det foregaaende nævnte Medlemmer af Familien von Plessen maa antages at være Læseren bekendt, da

dette vel næppe er Tilfældet med Kammerraad Grandjean meddeles her nogle Oplysninger om denne.

Ludvig Johan Grandjean fødtes i Aaret 1745 i Skovridergaarden ved Vemmetofte Strand som Søn af Skovrider paa Vemmetofte Jochim Augustinus Grandjean og Hustru Anne Helvig Høyer, han blev døbt 31. Octbr. i Vemmetofte Klosters Kirke. Efter at være sat i Kjøge lærde Skole, hvor han i øverste Lektie nød Dr. Brochmanns Stipendium, blev han i Aaret 1764 Student fra samme Skole, tog Aaret efter anden Examen og blev 1767 cand. theol.

Han valgte dog ikke at gaa den geistlige Vej. I 1771 ses han at være Forvalter paa Hovedgaarden Mørup i Fjenneslev Sogn tæt ved Ringsted.

Hans Forhold til Familien von Plessen og hans Stilling som Forvalter, Forpagter og tilsidst som Arvefæster paa denne Families Godser er ovenfor omtalt.

Han udnævntes ca. 1778 til Landvæsenskommissær i Antvorskov og Korsør Amter og blev for den i denne Stilling udviste «største Flid og Troeskab» 16. Juni 1784 efter Indstilling af Amtmand Fleischer udnævnt til Kammerraad.

I Indstillingen besværer Amtmanden sig over, at han kun ved Løfte om Kammerraads Titel kan faa dygtige Folk til at tage mod de ulønnede og ofte besværlige Stilling som Landvæsenskommissærer.

Han var gift med Anne Margrethe Beyer; naar han holdt Bryllup kan ikke bestemt oplyses, da Glumsø Kirkebog er brændt, det maa dog have været ca. 1772, hans Hustru var Datter af Provst og Sognepræst, Magister Peder Grove Beyer og Hustru Anne Kirstine Clausen.

Efter som ovenfor nævnt at have afhændet sine Landejendomme flyttede han til Kjøbenhavn, hvor han bl. a. tilkøbte sig Gaarden Nr. 221 & 222 i Frederiksberggade,

Vester Kvarter. 13. Nov. 1799 erhvervede han Borgerskab som Brygger.

Kammerraad Grandjean døde den 26. Dec. 1801 i Gaarden i Frederiksberggade, ifølge Kirkebogen af «Brystsyge». Hans Enke, ovennævnte Anne Margrethe Beyer, fik kgl. Bev. til at hensidde i uskiftet Bo, hun døde i Skjelskør 23. April 1819¹.

Som Exempel paa de sikkert i høj Grad velmente men ikke synderlig velformede «Digte», som for 100 Aar siden var meget almindelige i den Tids faa Aviser, aftrykkes her følgende:

Ved Kammerraad J. L. Grandjeans Død
den XXVI December MDCCCI.

Evighedens lyse Egne
Har den Ædles gode Siel,
Som med Retfærd allevegne
Her paa Jorden leved vel,
Ingen findes her hans Lige
Udi Dyd Retskaffenhed;
Men for ham maae alle vige
I uskrømtet Ærlighed.
Sødt hensov — begrædt af Gode
Og af ingen meer end mig
Denne Ædle, som ei lode
Lidende gaae bort fra sig
Uden Hielp — var altid god —
Evig derfor skal hans Minde
Fast i Siel urokket staae,
Som ved Tid ei kan forsvinde,
Mens vi Livet nyde maae.

h. s . . . .

---

*) Med Hensyn til deres Efterslægt jvfr. H. F. Grandjean: Stamtavle over Familierne Grandjean og Beyer.